

Öğretim Programına Bağlılık Araştırmalarına Yönelik Bir Meta-Sentez Çalışması*

Fatma Mine ARSLAN ÇELİK** Sevinç GELMEZ BURAKGAZİ***

Öz: Bu çalışmada; Türkiye’deki programa bağlılık konulu yürütülen çalışmaların nitel bulgularının analiz edilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi amacıyla meta-sentez yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, 2010-2021 yılları aralığında yayınlanmış olan ve amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen yedi makale, üç bildiri ve bir tez ile toplam 11 çalışma incelenmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların nitel bulguları incelendiğinde beş tema ortaya çıkmaktadır: “Programın Kazanımları”, “Öğretim Programında Kullanılan Yaklaşım”, “Eğitim- Öğretim Ortamı”, “Öğretim Programında İstenen Ölçme Değerlendirme Süreci” ve “Öğretim Programının Tamamlanması İçin Belirtilen Süre”. Belirlenen temalara ait dâhil edilen çalışmalardaki alıntılara da yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda, öğretim programlarına bağlılığı etkileyen farklı değişkenlerin (süre, içerik, materyal vb.) olduğu anlaşılmıştır. Çalışmada, çeşitli derslerin öğretim programlarına odaklandığı ancak bu alanda, yeterli sayıda çalışma olmadığı göze çarpmaktadır.

Anahtar kelimeler: Öğretim Programına Bağlılık, Öğretim Programının Uygulanması, Meta-Sentez Çalışması.

Analysis of The Fidelity of Curriculum Implementation Studies in Turkey: A Meta-Synthesis Study

Abstract: In this study; meta-synthesis method is used for the purpose of analyzing, interpreting and evaluating of the studies’ qualitative findings carried out in Turkey. A total of 11 studies, seven articles, three papers and one thesis which were published between 2010 and 2021 were included in the research. When these studies were analyzed, five themes emerged: “Learning Outcome”, “Approach in Practice”, “Learning Environment”, “Duration of the Program”, “Measurement and Assessment”. The results were supported with the quotations wherever possible. In conclusion, it was seen that many factors (duration, content, materials etc.) affect the fidelity. It is noteworthy that studies in this area are very limited although they focus on different curricula.

Keywords: Curriculum Fidelity, Implementing Curriculum, Meta-Synthesis Method

*Bu çalışma, 4-6 Aralık 2020’de gerçekleştirilen 2. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi’nde (ICER-EDU 2020) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**İngilizce Öğretmeni, Kozanlı Anadolu Lisesi. Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Email: fatmaminearslan@gmail.com, Orcid no: 0000-0002-3161-0499

***Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Email: sevincgb@hacettepe.edu.tr, Orcid no: 0000-0002-4553-1433

Giriş

Eğitim, değişen toplumların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik oluşturulan dinamik bir sistemdir. Değişim ve gelişimin hızlı gerçekleştiği ve tüm ülkeleri bir şekilde etkilediği günümüz dünyasında, eğitim programları da bu değişimin hem belirleyicisi hem etkileneni olarak kritik bir konumdadır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2018) öğretim programlarını, anlamlı öğrenimi sağlayan, üst bilişsel becerileri destekleyen, temelini önceki öğrenmelerden almış, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler çevresinde kaynaşmış programların bütünü olarak tanımlarken; Taba (1962) program kavramının ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın, belirli öğelerden oluştuğunu belirtmiş ve bu öğelerin “genel amaçlar ve belirli hedefler, içeriğin seçilmesi ve organize edilmesi, öğrenme ve öğretme durumları ve programın sonuçlarının değerlendirilmesi” gerektiğini ifade etmiştir (s. 10). Öğretim programlarının yıllar içinde sıklıkla değiştirildiği gözlemlenmektedir (bkz. 1993, 2009, 2015 ve 2018 yıllarında değişen öğretim programları gibi). MEB (2004) tarafından da ifade edildiği şekliyle, Türkiye’de öğretim programları kapsamındaki yapılan yenilikler ve değişimlerin temel ölçütü, öğrencilerin farklılaşan dünya şartlarına ve toplum gereksinimlerine ayak uydurabilmesidir. Programın uygulanışı, eğitimin verimini ve programın hedeflerine ulaşma düzeyini etkiler. Öğretim programında belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek için öncelikle, programa bağlılığa bakmak gerekmektedir.

Öğretim programına bağlılık, Michalic (2012) tarafından öğretim programının ne ölçüde aslına uygun uygulandığı olarak ifade edilmiştir. Başka bir ifade ile, öğretim programına bağlılık; tasarlanan öğretim programlarına, uygulama esnasında ne derece bağlı kalındığının incelenmesidir (Century, Rudnick ve Freeman, 2010; Dane ve Schneider, 1998; Dusenbury, Brannigan, Falco ve Hansen, 2003; Primo, 2005). Programa bağlılık, resmi programların yazıldığı şekilde uygulanmasıdır. Diğer bir deyişle, programın uygulama aşamasında belirlenen ölçütlere bağlı kalmaktır ve bu durum, istedik çıktılara ulaşma konusuyla ilintilidir. Programa bağlılık, programın hedeflerine ulaşma düzeyini nasıl etkileyeceğine, uygulamaların nasıl geliştirilebileceğine de katkı sağlar. Dolayısıyla, bağlılık ile ilgili veriler toplanmamışsa, sonuçların programın kendisinden mi yoksa programın uygulanmasının yetersizliğinden mi kaynaklandığını belirlemek zor olacaktır (Dane ve Schneider, 1998).

Öğretim Programına Bağlılık Kavramının Tanımlanması ve Önemi

Marsh ve Willis (2007) planlanan programla uygulamaya konulan program arasındaki farka vurgu yaparak programın uygulanma aşamasında farklılaşabileceğini belirtmişlerdir. Programın tasarım aşamasına verilen önem kadar, uygulama aşamasına da önem verilmelidir. Program sonunda ulaşılmaması gereken hedeflere ve kazanımlara ancak etkili bir uygulama aşamasından da emin olunduğu müddetçe ulaşılabilir. 2000’li yıllardan sonra ülkemizde de önem vermeye başlanan bağlılık kavramı, çeşitli çalışmalarla araştırılmış ve bu kavramın gerekliliği ortaya konulmuştur (Arslan Çelik, 2020; Aslan ve Erden, 2020; Aşçı ve Yıldırım, 2020; Bümen ve Dikbayır, 2016; Burul, 2018; Çobanoğlu ve Çapa-Aydın, 2015; Kara, Karakoç ve Yıldırım, 2017; Yaşaroğlu ve Manav, 2015).

Öğretim programı bağlılığın incelenmesinin birçok önemli nedeni vardır. Öğretim programına bağlılık hususuna dikkat edilmesi, programın uygulama süreci ile programın sonuçları arasındaki ilişkiye bakılarak öğretim programının daha gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesi imkanı sağlar. Öğretim programına bağlılığın ortaya konulması “programa dair çıktılarının tasarım beklentilerini hangi düzeyde karşıladığıyla ilgili olarak içgörü sağlanması, program geliştiricilerin uygulama alanlarındaki aksaklıkları belirlemelerinde ve programa dair iyileştirilmelerin desteklenmesinde” yardımcı olacaktır (Dhillon, Darrow ve Meyers, 2015, s.8). Program uygulama sürecinde, programın aslına ne derece bağlı kaldığı bilgisine ulaşılmadan programın çıktılarını etkileyen faktörleri doğru bir şekilde değerlendirmek mümkün değildir.

Bu bağlamda, programa bağlılığın önemsenmediği durumlarda öğrenme öğelerinin (öğretim programı, öğretim hizmeti vb.) yorumlanması zorlaşmakta (Bümen, Çakar ve Yıldız, 2014; Hill, Snelgrove-Clarke ve Slaughter, 2015) ve öğrenme sürecini etkileyen faktörlerle bağlantı kurulması zor olabilmektedir (Fullan ve Pomfret, 1977). Bir programın başarısına ya da başarısızlığına o programın salt çıktılarını bakılarak karar verilmesi güçtür.

Öğretim programına bağlılıkla ilgili yapılan araştırmalar, hem programın uygulanışında hem de programı değerlendirme sürecinde programlara bağlılığın önemini ortaya koymaktadır (Dusenbury, Brannigan, Falco ve Hansen, 2003; Bümen vd., 2014; Century, Rudnick ve Freeman, 2010; Dane ve Schneider, 1998; Dusenbury vd., 2008; Fullan, 1977; Primo, 2005).

Özetle, kaliteli öğretim programları geliştirmenin yanı sıra geliştirilen programa bağlılık da önemlidir. Merkezden gelen bir programın aslına bağlı kalınarak uygulandığına emin olunması, uygulama durumlarının kontrol edilmesi bazında, program değerlendirme çalışmaları için de önemli bir veri sağlayacaktır.

Bu noktada öğretmenlerin, programa bağlılıklarının irdelenmesi önemlidir. Bu çalışmada da, öğretmenlerle ilişkili olarak öğretim programlarına bağlılığı ve bağlılığı etkileyen unsurları inceleyen çalışmalar incelenerek bütüncül bir bakış açısıyla mevcut durumun resmedilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Öğretim programı bağlılık çalışmaları, uluslararası alanyazındaki seyrinin aksine ülkemizde yakın geçmişte öne çıkan bir çalışma konusudur. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de öğretim programına bağlılığa yönelik son on yılda yapılmış çalışmaların nitel bulgularının sentezlenip tekrar yorumlanmasıdır. Bu sayede, genel çerçevedeki bulguların sentezlenmesi ile mevcut durum analizi yapılarak ortaya çıkan bulgularla öğretim programına bağlılık kavramı değerlendirilecektir. Bu çalışmada, Türkiye’de öğretim programına bağlılık hususuna yönelik yapılan çalışmaların incelenmesiyle ülkemizde eğitim kalitesini arttırmak, etkili öğrenme-öğretme ortamları sağlamak, gelecek çalışmalara ve araştırmacılara Türkiye’de öğretim programına bağlılığın mevcut durumunu resmetmek amaçlanmıştır. Bu çalışmanın, bu alanda çalışacak araştırmacıları bilgilendireceği ve programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin program bağlılık hususundaki farkındalığını artıracakı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmada meta-sentez yöntemi kullanılmıştır. Meta-sentez, parçaların toplamından daha fazlası olan ve bulguların yeni yorumlarını sunan çalışmalardır (Polit ve Beck, 2012). Meta sentezin genel amacı, orijinal çalışmaların benzersizliğini mümkün olduğu kadar koruyarak; bu çalışmalar ile ilgili uygulamalar, yöntemler, nitelikler ve teknikler hakkında yorum yapılmasına izin verecek yöntem ve teknikleri bir araya getirirken yeni bütünsel ve yorumlayıcı anlam oluşturmaktır (Mays, Pope ve Popay, 2005). Bunlarla birlikte; nitel araştırma yapan araştırmacılar teori oluşturmak ve olayları açıklamak için bu yöntemi kullandıkları belirtilmiştir (Nye, Melendez-Torres ve Bonell, 2016). Uluslararası alanyazına (Andrews ve Harlen, 2016; Rasmussen ve Uhrenfeldt, 2016; Walsh ve Downe, 2005; Wadham, Simpson, Rust ve Murray, 2016) bakıldığında bu yöntemin nitel bulguları değerlendirme ve yorumlama noktasında kullanıldığı görülmüştür. Wadham, Simpson, Rust ve Murray da (2016) çalışmalarında yöntemin bütünlüğünü vurgulayarak, güvenilir ve sistematik sorgulama biçimi olarak kabul etmişlerdir.

Bu bağlamda çalışma, benzer çalışmaların bulgularının genel çerçevede sentezlenip sunulmasına ve öncelikli alanların belirlenmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca, bu çalışmanın bulgularının temalar doğrultusunda sentezlenmesi ve örneklendirilmesi ile gelecekte yürütülecek çalışmalara yön gösteren ve çalışmaların tamamına ulaşamayan araştırmacılar için de zengin bir başvuru kaynağı olması umulmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen çalışmalara yönelik bir özet Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Dahil Edilen Çalışmalara İlişkin Bilgiler

Çalışma	Yazarlar	Yıl, şehir	Türü	Amacı	Yöntem	Örneklem	Veri Toplama Araçları
İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Uygulanması Hakkında Öğretmen Görüşleri	Dinç ve Doğan	2010, Niğde	Bildiri	Öğretmenlerin, yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı ve program doğrultusunda hazırlanan öğrenci kitapları hususundaki görüşleri ve önerileri alınarak mevcut problem de teşhis edilerek giderilmesi için öneriler sunmak amaçlanmıştır.	Bu çalışma, fenomenografik modele göre tasarlanmış nitel bir araştırmadır. Veri analizinde, NVivo nitel veri analiz programı kullanılmıştır.	12 Öğretmen	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Türkiye’de Öğretim Programına Bağlılık ve Bağlılığı Etkileyen Etkenler	Bümen, Çakar ve Yıldız	2014, İzmir	Makale	Öğretim programına bağlılık kavramı ve kavramın önemi anlatılmış, programa bağlılık kavramının tarihçesi, ölçümü ve bu konu ile ilgili ulusal alanyazındaki çalışmalar gösterilmiş; programa bağlılığı etkileyen unsurlar incelenmiştir.	Bu çalışma doküman incelemesine dayanmaktadır.	Türkiye bağlamındaki çalışmalar incelenmiştir.	Doküman Analizi
Dokuzuncu Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programına Bağlılığın İncelenmesi	Dikbayır ve Bümen	2015, İzmir	Makale	Dokuzuncu sınıf matematik dersi öğretim programı, programa bağlılığın uyma ve katılımcı tepkileri boyutları bakımından araştırılmıştır.	Bütüncül çoklu durum çalışması kullanılmıştır. Veri analizi, betimsel analiz ile yapılmıştır.	3 Öğretmen	Görüşme, gözlem ve doküman inceleme
Ortaokul Öğrencilerinin İngilizce Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri	Gömleksiz ve Aslan	2017, Elazığ	Bildiri	Bu çalışmada; ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğreniminde karşılaştıkları sorunları, onların görüşleri ile belirlemek amaçlanmıştır.	Durum çalışması deseni seçilmiştir. Verilerin analizinde ise içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.	5.,6.,7.,8. Sınıf Öğrencileri	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Son 15 Yılda Yayımlanan İlk ve Ortaöğretim	Yücel, Dimici, Yıldız ve Bümen	2017, İzmir	Makale	Bu çalışmada, 2012 – 2017 yıllarında kullanılan İngilizce dersi öğretim programları bazı kriterler ile	Doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. 2012 – 2017 yıllarında kullanılan İngilizce	4 Ortaöğretim İngilizce Dersi Öğretim Programı	Doküman analizi

İngilizce Dersi Öğretim Programları Üzerine Bir Analiz				incelenmiştir. Programlarda yapılan değişikliklerin irdelenmesi amaçlanmıştır.	dersi öğretim programlarının analizleri yapılmıştır.	(2002, 2011, 2014 ve 2016)	
Programa Bağlılığı Etkileyen Faktörlerin Analizi	Döş, Bay, Kahramanoğlu ve Özpolat	2017, Gaziantep	Makale	Gaziantep ili merkez ilçesindeki farklı branşlardaki (Fen Bilgisi, Matematik, Türkçe, İngilizce) öğretmenlerin programa bağlılıklarını etkileyen unsurlar hususundaki görüşlerini incelemek amaçlanmıştır.	Araştırmada olgubilim deseni temel alınmıştır. Verilerin analizinde, iki araştırmacı tarafından içerik analizi yapılmıştır.	104 Öğretmen	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
Sekizinci Sınıf Matematik Öğretiminde Teori ve Uygulama Bağlamında Program Uyumluluğunun İncelenmesi	Kara, Karakoç, Yıldırım ve Bay	2017, Gaziantep-Kahramanmaraş	Bildiri	Çalışmada, matematik dersi öğretim programının teori ve uygulama anlamında uyumluluğunu belirlemek amaçlanmıştır.	Durum deseni çalışmasıdır.	2 Öğretmen	Gözlem Formu
Programa Bağlılık: Kara Kutuyu Aralamak	Gelmez Burakgazi	2019, Ankara	Makale	Bu çalışmada, 1960'lı yıllarda psikoterapi alanında ve 1970'li yılların sonunda eğitim alanındaki çalışmalarda da karşımıza çıkan programa bağlılık tarihsel süreç içerisinde incelenmiştir. Programa bağlılığın önemine, temel öğelerine ve temel ölçütlerine yer verilmiştir.	Bu çalışmada; 1960'lı yıllarda psikoterapi ve 1970'li yılların sonunda eğitim alanında yapılan çalışmalarda programla bağlılık, doküman incelemesi ile tarihsel süreç içerisinde incelenmiştir.		Doküman analizi
Engelleri Aşma: Öğretim Programını Uyarlama (Çevirisi yazar tarafından yapılmıştır.)	Yazıcılar ve Bümen	2019, İzmir	Makale	Bu çalışmanın amacı, 2013 yılında yenilenen lise matematik öğretim programı temelinde öğretmenlerin öğretim programına uyum ve yaptıkları uyarlama şekillerini araştırmaktır.	Araştırma tasarımı olarak çoklu durum çalışması seçilmiştir.	5 Öğretmen	Görüşme formu, gözlem formu ve doküman analizi
Öğretim Programı Uyarlaması ve Aslına Uygunluk:	Gelmez Burakgazi	2020, Ankara	Makale	Bu nitel durum çalışmasının amacı, ilkököl sınıflarında öğretmenlerin öğretim uygulamalarının programa uygunluğunu araştırmaktır.	Çalışmada, çoklu durum çalışması kullanılmıştır.	20 Öğretmen	Yarı yapılandırılmış görüşme formu ve doküman analizi

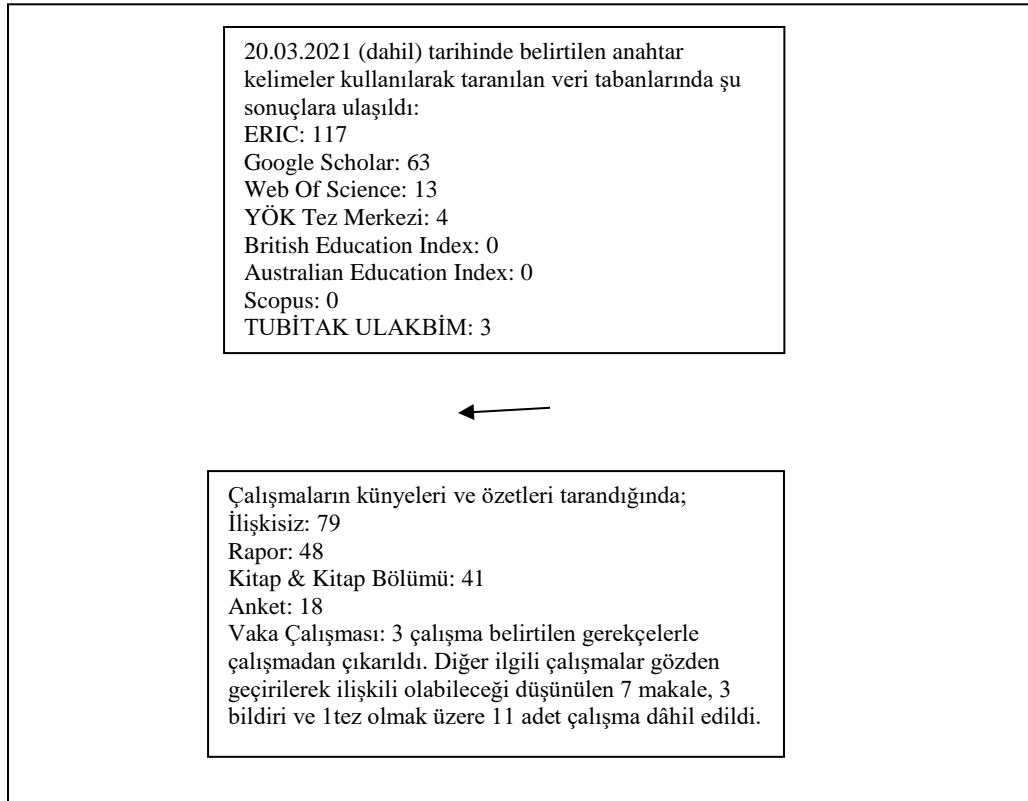

İlkokul
Öğretmenlerinin
Sınıf
Uygulamalarına
Yönelik Nitel
Çalışma (Çevirisi
yazar tarafından
yapılmıştır.)

Ortaokul İngilizce Öğretmenlerinin Öğretim Programına Bağlılıklarının İncelenmesi	Arslan Çelik	2020, Ankara	Tez	Bu çalışmanın amacı, ortaokul 7. sınıf düzeyinde görev yapmakta olan İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersi öğretim programlarına bağlılık düzeylerini ve bunu etkileyen unsurları incelemektir.	İç içe geçmiş çoklu durum çalışması deseni kullanılmıştır.	10 Öğretmen	Yarı yapılandırılmış görüşme formu, yapılandırılmış sınıf-içi gözlem formu ve dokümanlar (öğrenci ders notları, öğretim programı vb.)
---	--------------	--------------	-----	---	--	-------------	---

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmaya dâhil edilecek çalışmalarını belirlemek amacıyla çeşitli veri tabanları ayrıntılı bir şekilde taranmıştır. Bu amaçla Google Akademik, TÜBİTAK ULAKBİM, YÖK Ulusal Tez Merkezi, Australian Education Index, British Education Index, Australian Education Index, Scopus, ERIC ve Web of Science veri tabanlarından “öğretim programına bağlılık, öğretim programı uygulamaları, öğretim programının uygulanması, fidelity of the curriculum, fidelity of curriculum implementation” gibi çeşitli anahtar sözcükler kullanılarak aramalar gerçekleştirilmiştir (Son güncelleme 20.03.2021 -dahil- tarihinde sağlanmıştır). Gerçekleştirilen araştırmalar, Türkiye’de yapılan çalışmalar olarak filtrelenip incelenerek bu çalışmanın doğasına uygun, belirtilen araştırma alanına ait nitel çalışmalar araştırmanın kapsamına dahil edilmiştir. Bu şekilde elde edilen çalışmalar yedi makale, üç bildiri ve bir tez olmak üzere onbir adet olarak belirlenmiştir. Bondas ve Hall (2007) bu sayının meta-sentez çalışmaları için uygun olduğunu belirtirken, Polat ve Ay (2016) meta sentez çalışmalarında değerlendirilecek optimum çalışma sayısının yaklaşık 8-12 çalışma arasında olabileceğini ifade etmiştir. Buradan hareketle, mevcut çalışmada incelenen onbir çalışma, meta-sentez çalışmaları için alanyazında önerilen ideal aralıktadır.

Şekil 1. Veri Tabanı Tarama ve Çalışma Seçim Süreci Sistematiik Diyagramı

Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırmanın geçerlik ve güvenirlilik kanıtları için alınan önlemler bu bölümde sunulmaktadır. Araştırmanın geçerliği ve güvenirliliğini artırmak ve çalışmayı güçlendirmek için araştırmanın amacı açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bunun yanısıra, araştırma kapsamındaki çalışmaların; yöntemi, örnekleme, yeri, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri belirtilmiştir (Walsh, Hochbrueckner, Corcoran ve Spenc, 2015) ve tablo şeklinde sunulmuştur(Bkz. Tablo 2). Her bir temanın altında, bahsedilen temanın geçtiği alıntılara yer verilmiş ve Tablo 3'te de araştırmanın güvenirlilik kanıtlarının sağlanması amacıyla örnek kesitler verilmiştir (Thomas ve Harden, 2008). Böylece çalışmalardan elde edilen ayrıntılı betimlemelerle aktarılabirlik sağlanmıştır. Araştırma kapsamında edinilen çalışmalar, bunların miktarı, çalışmalara nasıl ulaşıldığı ve analiz kapsamına alınan çalışmalar açıklanmıştır (Douglas ve diğerleri, 2008). Geçerliği artırmak için verilerin toplanma aşaması, çalışmaların dahil edilme ve hariç tutulma ölçütleri belirtilmiştir (Polat ve Ay, 2016).

Verilerin Analizi

Bir meta-sentez yönteminde, verilerin analizi belli başlıklar altında toplanmalıdır (Noblit ve Hare, 1988). Bu araştırmada da, aşağıda belirtilen basamaklar göz önünde tutularak, çalışmaların analizi yapılmıştır:

Aşama 1: Olgusal bir çalışma belirleme ve başlama. Öğretim programına bağlılık kavramı, birçok ülkede bağlılık (fidelity) eğitim, sağlık, önleyici çalışmalar gibi farklı alanlarda önemli bir araştırma alanı iken, ülkemizde eğitim alanında bu terminolojiyi kullanarak yürütülen çalışma sayısı sınırlıdır. Bu nedenle yapılan çalışmalara yönelik mevcut durumu ortaya koymak önemlidir.

Aşama 2: Seçilen kavramla ilişkili çalışmaları belirleme. Bu aşama için, belirtilen veri tabanlarında çalışmalara ulaşıp alan taraması yapılmış ve çalışmanın doğasına uygun çalışmalar araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmalara ait bilgiler detaylı bir şekilde Tablo 1'de verilmiştir.

Aşama 3: Belirlenen çalışmaların okunması. Bu aşamada, verilerin birbirleriyle ilişkilerini tespit etmek ve sentezlemek amacıyla çalışmaların temaları Tablo 3'te belirlenmiştir.

Aşama 4: Çalışmaların birbirleriyle ilişkilerini belirleme. Bu aşamada, çalışmaların benzer yönleri belirlenmiştir. Bu çalışmada, çalışma kapsamına alınan araştırmaların nitelikleri, belirlenen tema ve alt temalar, araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları ve oluşturulan temalara göre bulgular listelenmiştir.

Aşama 5: Çalışmaların dönüştürülmesi ve sentezin oluşturulması. Aşama 4'te elde edilen sonuçlarla dönüştürmeler yapılmış ve yorumlanmıştır.

Aşama 6: Sentezi ifade etme. Son aşamada sentez, veri analiz basamakları takip edilerek hitap ettiği hedef kitlesine uygun sunulmuştur.

Bulgular

İncelenen çalışmalar tekrar gözden geçirilmiş ve beş tema altında düzenlenmiştir. Bunlar; *Programının Kazanımları*, *Öğretim Programında Kullanılan Yaklaşım*, *Eğitim - Öğretim Ortamı*, *Ölçme - Değerlendirme Süreci*, ve *Öğretim Programının Tamamlanması İçin Belirtilen Süre*. İncelenen temalarda, geçerlik kanıtlarının sağlanması amacıyla çalışmalardan alıntılara yer verilmiştir.

Programın Kazanımları

Programa bağlılığı etkileyen unsurları inceleyen çalışmalara bakıldığında, mevcut programda istenen kazanımların bunu etkileyen en önemli unsurlardan olduğu görülmüştür. Dikbayır ve Bümen'in (2016) çalışmasında, öğretmenler program kazanımlarının her okul türü için uygun olmadığına dair görüş bildirmişlerdir:

“... Yani şimdi ülke koşulları [ortada] hangi öğrenci grubuna göre? Fen Lisesi karşımızda ona göre değil. Bizim okula göre ağır. Ona göre hafif. Bu sıkıntılar var...(Ö2)“ (Dikbayır ve Bümen, 2016, s.13).

Bununla birlikte Bümen ve Dimici (2017) İngilizce öğretim programlarını inceledikleri çalışmada, “program kazanımlarının açık ve anlaşılır özelliğe sahip olmadıklarını, örneğin; konuşma becerisi ile ilgili kazanımlara bakıldığında beklenen düzeyin ve nasıl gerçekleştirileceğinin belirtilmediğini” ifade etmişlerdir (s.14).

Kazanım temasına, çalışmasında bir öneriyle yer veren Bay, Döş ve Turan Özpolat (2017) programlarda çok fazla kazanıma yer verilmesini ve programı uygulamak için verilen zamanın ülke geneli için belirlenen aynı zamanla değerlendirilmesini önemli bir problem olarak görmüşlerdir. Bu sebeple, bölgelere ait ayrı kazanımların ortaya koyulması gerekliliğini dile getirmişlerdir. Dezavantajlı öğrencilerin olduğu bölgelerde öğretmenlerin çoğu, kazanım sayılarının fazla olmasından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Döş (2016) öğretmenlerin bilgi ve becerileri hususunu araştırmış ve bilgi ve beceri eksikliğine sebep olan sorunlardan biri olarak eğitim programlarında çok fazla kazanım olması hususunu göstermiştir.

Kara ve diğerleri (2017) iki öğretmenin dersini gözlemleyerek programa bağlılık düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, program uyumluluğu kazanım noktasında

incelendiğinde bir kazanım aşamasında öğretmenlerin kendi arasında ve programla uyumu gözlenirken; diğer kazanım aşamasında hem öğretmenlerin kendi arasında hem de program ile öğretmen arasındaki uyumsuzluğun dikkat çekici olduğunu belirtmişlerdir. Köy okulundaki bir öğretmenin kazanım noktasında programla uyumlu bir süreç içerisinde olduğunu gözlemlerken, şehir merkezindeki bir diğer öğretmenin bu bağlamda yetersiz kaldığını gözlemlemiştir.

Kazanımlarla ilgili olan bir diğer problemin de kazanımların anlaşılır bir dille yazılmadığıdır. Buna Dinç ve Doğan (2010) bir öğretmenin alıntısıyla çalışmalarında yer vermişlerdir:

“Program kazanımları ve bunlarla ilgili açıklamalar öğrenciler tarafından anlaşılamiyor” (s.36).

Programın sonunda ulaşılması istenen hedeflere ulaşma başarısının, programa bağlılıkla doğru orantılı olduğu düşünülmektedir ve programın önemli bir ögesi olan programın çıktıları diğer faktörler de etkilemektedir.

Öğretim Programında Kullanılan Yaklaşım

Öğretmenin programı uygulamaya dönük yaklaşımı, programın planlandığı şekliyle yürütülüp yürütülmediği hakkındaki bilgilere sahip olmadan yapılan program değerlendirmelerinde yanlış çıkarımlar yapılabilir. Çalışmaya dahil edilen araştırmaların farklı öğretim programlarına (Matematik, Fen Bilgisi, İngilizce, Türkçe, Din Eğitimi vb.) yönelik olduğu görülmektedir, buna rağmen çalışmalarda öğretim programlarına ilişkin yaklaşımı uygulamakta öğretmenlerin sorun yaşadıkları ifade edilmiştir. Dinç ve Doğan (2010) ve Gelmez-Burakgazi (2020) yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin öğrenci merkezli yaklaşımı uygulayamadıklarını görüşme yaptıkları öğretmenlerden alıntılarla açıklamışlardır:

“Yeni program öğrenci merkezli olarak hazırlanmış ama merkezde yine öğretmen var. Öğretmene çok iş düşüyor (AÖ. 3)” (Dinç ve Doğan, 2010, s.19).

“Keşke farklı olsaydı. Yine öğretmen merkezli, başrol biziz ve öğrenciler hemen geride. Sınıflarımızda tanıtılabileceğimiz birçok farklı yöntem ve teknik var, ancak öğretmenler olarak kolay yolu öğretmen merkezli olarak seçtiğimizi söyleyebilirim.” (Gelmez-Burakgazi, 2020. s. 926).

Dikbayır ve Bümen (2016) yine yürüttükleri bu çalışmada öğretmenlerin aslında istenilen yaklaşımı derslerinde uygulayamadıklarına öğretmen görüşleriyle değinmişlerdir:

“Öğretmenler derslerde genellikle “bilgiyi sunan” rolünde olmuşlardır. Öğrencilere rehberlik etme, düşünmeye sevk eden etkinlikleri yürütme daha az gerçekleştirilmiştir. Okul türü fark etmeksizin bütün öğretmenler derslerinde öğretmen merkezli bir yaklaşımı uygulamışlardır” (Dikbayır ve Bümen, 2016, s. 11).

Öğretmenlerin programda yer alan öğrenci merkezli ve iletişimsel yaklaşımdan uzaklaştıkları gözlenmiştir. Öğretmenlerin, programlarda belirtilen öğrenci merkezli yaklaşımı uygulamaları esnasında bazı sorunlarla karşılaştıkları anlaşılmaktadır.

Eğitim- Öğretim Ortamı

Sınıf ortamının mevcut özelliklerinin, etkili öğrenme-öğretme ortamlarının nasıl düzenlendiğinin ve mevcut koşulların öğretim programına bağlılığı etkileyen unsurlardan biri olduğu görülmüştür. Gömleksiz ve Aslan (2017) öğrencilerle görüşmeler yaparak elde ettikleri verilerden eğitim-öğretim ortamı olan sınıfların mevcutlarının fazla olduğunu ve bunun dersin akışını etkilediğini belirtmişlerdir:

“Ö-15: Sınıf mevcudunun az olması ve sınıfların başarılarına göre sınıflandırılması gerektiğini düşünüyorum (Gömleksiz ve Aslan, 2017, s.10).

Ö-16: Normalde özel okullarda olduğu gibi her sınıfta az sıra ve öğrenci sayısının az olması gibi şeyler olsa daha güzel olur. Çünkü sınıf az olunca pek fazla kimse konuşmuyor, normalde bir kere sıra geliyorsa o zaman bir kereden fazla sıra gelmesi imkânı olur(Gömleksiz ve Aslan, 2017, s. 10).

Ö-19: Sınıfımızda sınıf mevcudu 39 kişi ve çok fazladır. Arkadakiler konuşmalardan dolayı öğretmeni duyamıyorlar. Görme problemi ya da duyma problemi olanlarda arkadan görüp duyamıyor.” (Gömleksiz ve Aslan, 2017, s. 10).

“Anadolu Lisesine (AHS) gittim. Öğrenciler çok zeki. Ancak meslek liselerinde sıkıntı yaşıyorlar. En çok gördüğüm, çarpım tablosunu bile bilmemeleri... Şimdi, böyle bir yerde, türevleri, integralleri, fonksiyonları, limitleri kavramak gerçekten zor. Bu profilden neler alabileceğimize bakıyoruz ve buna göre uyarlamalar yapıyoruz. (Görüşme kaydı, Deniz)” (Yazıcılar ve Bümen, 2019, s. 595).

Gömleksiz ve Aslan’ın da (2017) çalışmasında yer aldığı gibi, öğrenciler sınıf mevcudunun azaltıldığı halde dersin veriminin artacağını belirtmişlerdir. Bu çalışmayla paralel olarak Burul (2018) da, çalışmasında öğretim programına uyulamamasının başlıca nedeninin

sınıf mevcutlarının çok kalabalık olmasına ve ders saatlerinin kazanımları vermek için yeterli olmayışı gibi nedenlere bağlamıştır. Bümen ve Dimici (2017) İngilizce öğretim programlarını inceledikleri çalışmada, öğretmenlerin de kalabalık sınıf mevcutlarından şikâyetçi oldukları sonucunu paylaşmışlardır. Sınıf mevcudu sayısının daha uygun olması durumunda program gerekliliklerinin daha verimli gerçekleşeceği gözlenmektedir. Kara ve diğerleri (2017) de çalışmasındaki öğretmenlerin öğretim programına neyi öğretecekleri hususunda bağlı kaldıklarını fakat süreç içerisinde, neyi nasıl öğretecekleri hususunda bağlı kalmadıklarını ifade etmiştir. Bunlara ek olarak, Yazıcılar ve Bümen (2019) öğretmenlerin sınıfın koşullarına ve seviyelerine göre öğretim programında uyarlamalar yaparak eğitim- öğretim ortamını şekillendirdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Ölçme Değerlendirme Süreci

Programın istenilen ölçüde uygulanabilmesi için öğretim programı ile o programın ölçme- değerlendirme sürecinin birbirini destekler nitelikte olması gerekmektedir. Dikbayır ve Bümen (2016) yaptıkları çalışmada ölçme- değerlendirme uygulamalarının öğretim programında belirtildiği ve istenildiği gibi yürütülemediğini öğretmenlerden alıntılarla desteklemişlerdir. Öğretim programında belirtilen portfolyo, performans değerlendirme, akran değerlendirme gibi alternatif ölçme araçlarını kullanmadıklarını belirten öğretmenlerin farklı nedenleri olduğu gözlenmiştir:

“... Bence her şeyi sınavla ölçmemek gerekir... Onun yerine öğrenci bir problemi doğru düzgün çözüp aktarabiliyor mu, tahtaya kalktığında onları da değerlendiriyorum... “(Ö1)(Bümen ve Dikbayır, 2016, s.12).

...Proje ödevi olarak birkaç tane öğrenciye Ömer Hayyam'ı falan incelettireceğim. Birkaç öğrenciye (olimpiyatla ilgili öğrenciler var) olimpiyat çalışmaları ile ilgili matematiksel ödüllü birkaç soru verilecek. Zayıf olan öğrencilerden de bol soru çözmelerini isteyeceğim...”
(Ö1)(Bümen ve Dikbayır, 2016, s.12).

...Burada akran değerlendirmesini kullanmadım hiç çünkü bir; çocuk eksiyi artıyı verirken kayırmacılığı var mı konusunda bir güvensizliğim var...”
(Ö3)(Bümen ve Dikbayır, 2016, s.12).

Öğretmenlerin alıntılarında da anlaşılacağı üzere, öğretmenlerden çoğunun programda belirtilen alternatif ölçme araçları kullanmamakta oldukları ve öğretmenlerin bu araçların kullanımı hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Aynı şekilde, Dinç ve Doğan (2010) da ölçme- değerlendirme hususunda karşılaşılan problemleri üç kısımda ele

almanın mümkün olduğunu belirtip bunları sırasıyla açıklamışlardır. Birinci kısımdaki problem, öğretmenlerin yeni öğretim programının ölçme-değerlendirme ögesindeki detaylara yabancı olmaları, bu konu ile ilgili eğitim almamış olmaları, bu sebeple de adaptasyon sorunları yaşamaları ile ilintili sorunlar ifade etmektedirler. Bir diğer sorun ise, yeni öğretim programının içeriğinde bulunan proje ve performans etkinliklerinin öğretmenler için bir iş yükü oluşturmasıdır. Kalabalık sınıf mevcutları ile sınırlı sürenin, ölçme-değerlendirme görevlerini istendiği şekliyle uygulamak ve denetlemek hususunu güçleştiriyor olmasıdır. Bir proje sunumu değerlendirmesinin uygun şekilde yapılamadığına bir öğretmenin alıntısıyla çalışmalarında yer vermişlerdir:

“Projelerin sunum gözlem formu, işte değerlendirme formu, onları uyguluyorum. Ama çoğunlukla kağıt üstünde kalıyor. Yani öğrenci bana performans getiriyor. İki sayfalık bir performans. Yazmış kurşun kalemle ve düzene uymamış. Şimdi ben öğrenciye o yaptığı şeyden dolayı proje veya performans değerlendirme ölçeceğine baktığımızda açıkçası düşük not vermek gerekir. Ama alttaki o hesaplama işini kendim yapıyorum. O da biraz kağıt üzerinde kalıyormuş gibi geliyor bana. Dolayısıyla ben değerlendirmeyi öğrencinin daha önceki durumuna ve davranışına göre yapıyorum. (NÖ. 3)” (Dinç ve Doğan, 2010, s.40).

Kara ve diğerleri de (2017) yürütmüş oldukları çalışmanın sonucunda programın ölçme hususunda, öğretmenlerin programın bu boyutunu özenle yürütmedikleri ve bu aşamayı soru sorarak, çözümler ve cevaplayarak izledikleri bulgusuna ulaşmıştır. Yazıcılar ve Bümen (2019), beş öğretmen ile yaptıkları çalışmada öğretmenlerin ölçme- değerlendirmeyi eğitim-öğretim sürecinin başında tanılayıcı olarak kullanıp onun sonuçlarına göre programda uygun uyarlamalar yaparak sürece devam ettiklerini belirtmiştir.

Öğretim Programının Tamamlanması İçin Belirtilen Süre

Öğretim programına istenilen şekilde uyulabilmesi için yeterli sürenin verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, gereken süre verimli olarak kullanıldığında programa anlamlı bir şekilde bağlı kalınıp kalınmadığı incelenebilir. Bay ve diğerlerinin (2017) yaptığı çalışmada, özel yetenek öğretmenlerinin ders saatlerinin yetersiz olmasından dolayı programın istendiği şekliyle uygulanmadığı ve sayısal grup öğretmenlerinin de ders saatlerinin yetersizliği, programda sık sık değişiklikler yapılması ve programın uygulanabilir olmadığını düşündükleri gözlenmiştir. Yine aynı çalışmada, program süresinin yetersizliği; ortaokulda görev yapmakta olan öğretmenler tarafından da sıklıkla ifade edilmiştir.

Dinç ve Doğan (2010) ve Gelmez Burakgazi de (2020) çalışmasında öğretmenlerin öğretim programındaki kazanımları programın süresinden dolayı yetiştiremediklerini aktarmışlardır:

“...Kazanımları zaman yetersizliğinden dolayı tam olarak aktaramıyoruz.(AÖ. 2)

...Benim çözümlüm şu: ders kitabını yazarların kendileri derse girerek, konuları tek tek işleyip sürelerin etkinliklerle uyumlu olmasını kontrol etmesi gerekir. Sürenin kesinlikle ayarlanması lazım.. (AÖ. 1)” (Dinç ve Doğan, 2010, s.35).

“...Dokuzuncu sınıf açısından fonksiyonlar sadece tanım kümesi olarak, sadece sezdirme olarak alınmış. Şimdi tanım kümesini anlatacağız sonrası kalacak. Sonra ne zaman geri döneceğiz, burada bir sıkıntı olabilir diye düşünüyorum...[Ö3]” (Bümen ve Dikbayır, 2016, s.30).

“Zamanlamada değişiklikler yaparım. Onlara faydalı olacak konular için yapıyorum. Örneğin trigonometrik oranımız var ve buna 6 saat verildi; bunu azaltacağım. Çünkü çok fazla kullanmayacaklar. Ancak, örneğin benzerlik önemlidir. Eğer 12 saat varsa, bunu 18 de yapabilirim...[Görüşme Kaydı, Ege]” (Yazıcılar ve Bümen, 2019, s. 593).

“Programda tabiki ders saatlerinin fazla olmasını sağlardım. İngilizce için maalesef bu ders saati yeterli değil, daha fazla olması gerekiyor dil öğrenmek için. Ders saatleri aslında benim için önemli olan”(Arslan Çelik, 2020, s.45).

Bay ve diğerleri (2017) yürütmüş oldukları çalışmada bir devlet ilköğretim okulunda görev yapmakta olan özel yetenek öğretmenlerinin ve sayısal grup öğretmenlerinin ders sürelerinin yetersizliğinden programın verimli bir şekilde uygulanmadığına yönelik eleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ortaokul öğretmenleri tarafından da, ders saatlerinin sınırlı olmasının sıklıkla yakınılan bir konu olduğu görülmüştür. Bunlara ek olarak; Gelmez-Burakgazi (2019) çalışmasında programa ayrılan süreyi, programın özellikleri kapsamında öne çıkan bir özellik olarak değerlendirmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türkiye bağlamında yürütülen bu meta-sentez çalışmasında, mevcut durumda yürürlükte olan öğretim programlarına bağlılık ile ilgili çalışmalar incelenmiş, sistematik olarak gözden geçirilmiş ve analiz sonunda sonucunda beş tema doğrultusunda çalışmalara yön verildiği gözlenmiştir. Programın kazanımları, öğretim programında kullanılan yaklaşım,

öğretim programında istenen ölçme değerlendirme süreci, eğitim-öğretim ortamı, öğretim programının tamamlanması için belirtilen süre açısından çalışmalar tartışılarak Türkiye’de öğretim programı bağlılığına yönelik mevcut durumun ortaya konması amaçlanmıştır.

Posner’a (1995) göre, uygulanmakta olan öğretim programının etkililiği hakkında bilgiye programın öğelerindeki eksikliklerin belli bir kritere dayandırılmasıyla ulaşılabilir. Bir başka deyişle, programın uygulanışına anlamlı bir şekilde bağlı kalındığına emin olunduktan sonra programı değerlendirme aşamasında daha sağlıklı kararlar alınacağı umulmaktadır. Programın etkililiği de programa bağlılık düzeyiyle alakalıdır. Programlardan istenilen etkiyi görebilmek için Arthur ve Blitz de (2000) programların istenilen şekline bağlı kalınarak uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Blakely, Mayer, Gottschalk, Schmitt, Davidson, Roitman ve Emshoff (2002) ve Elliott ve Mihalic (2004) çalışmalarında da yüksek bağlılığın benimsendiği uygulamaların düşük bağlılık ile ilerleyenlere kıyasla daha etkili olma eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazında, programa nitelikli bir bağlılığın olmasını etkileyen öğretmen özellikleri (Chen, 1998; Dusenbury vd., 2003), program özellikleri (Chen, 1998; Dusenbury vd., 2003), fiziksel şartlar (Tekbıyık ve Akdeniz, 2008) gibi bir çok unsura değinilmektedir. Bu çalışmada da, incelenen araştırmaların nitel bulgularına dayalı “Programın Kazanımları”, “Öğretim Programında Kullanılan Yaklaşım”, “Eğitim- Öğretim Ortamı”, “Öğretim Programında İstenen Ölçme Değerlendirme Süreci” ve “Öğretim Programının Tamamlanması İçin Belirtilen Süre” temalarına ulaşılmıştır. Meta-senteze dahil edilen çalışmaların ortak yönü ise çalışmalarda, öğretim programına bağlılık düzeylerinin düşük olma nedenlerinin araştırılması ve çalışmaların bulgularında, öğretmenlerin ve öğrencilerin buldukları ortamda programa bağlılığı nelerin etkilediğini ifade etmeleridir.

Bulgulara genel anlamda bakıldığında, incelenen çalışmalardan farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bunlardan ilki; kazanım kapsamında öğretmenlerin aynı şekilde ilerlemediği ve öğretmenlerin görüşüne göre öğretim programlarının kazanımlarının öğrenci seviyelerine ve buldukları koşullara uygun olmadığı sonucudur. Büyükduman (2005), Merter, Kartal ve Çağlar (2012), Örmeci (2009), Öztürk (2006) ve Yaman (2010) yaptıkları çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşarak öğretmenlerin kazanımlardan memnun olmadıklarını, bu kazanımların öğrenci seviyesinin çok üstünde veya sayılarının fazla olduklarını belirtmiştir. Kullanılan öğrenme-öğretme yaklaşımları konusunda ise Burul(2018) ve Gömleksiz ve Aslan’ın (2017) çalışmalarında da tartışıldığı gibi sınıfların kalabalık olması, sürenin elverişli olmaması gibi nedenlerden dolayı öğretmenlerin istemeyerek de olsa öğretmen merkezli yaklaşımı kullanmak zorunda kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Programlar “hangi eğitim

felsefesine ve program tasarım yaklaşımına dayanarak hazırlanırsa hazırlansın, onu uygulayacak olan öğretmenlerin sahip oldukları anlayışla bir bütünlük arz etmiyorsa, hazırlanan bu programların uygulanması zor olmakta ya da uygulanamamaktadır” (Baş, 2013, s. 970). Öğrencileri sınava hazırlama ihtiyacından dolayı istenilen yaklaşımla öğretim yapılamadığı Carless (2003), Education Commission in Hong Kong (1994) ve Li (1998) çalışmalarında da belirtilmiştir. Ölçme- değerlendirme süreçleri kapsamında bazı öğretmenlerin alternatif ölçme araçlarını kullanmaya çalıştıkları ancak istedikleri gibi sonuçlara ulaşamadıkları gözlenmiştir. Örneğin, İngilizce dersi öğretim programı için Common European Framework of Reference (CEFR) kapsamında öğrencilerin kendi değerlendirmelerini kendileri yapması ve European Language Portfolio modeli kullanılarak portfolyo hazırlamaları beklendiği belirtilmiştir (CoE, 2001). İngilizce öğretim programına ilişkin yürütülmüş çalışmalar incelendiğinde, alternatif ölçme yöntemlerinin uygulanamadığı görülmüştür (Bulut ve Arslan, 2010; Büyükduman, 2005; Dinç ve Doğan, 2010; Güneş, 2009; Kara ve diğerleri, 2017). Programların süresinin bazı öğretmenler için ideal ancak bazı öğretmenler için yeterli olmadığını ifade edildiği görülmüştür. Gömleksiz ve Aslan’ın (2017) çalışmasının sonucunda ders saatlerinin yetersiz ve sınıf mevcutlarının kalabalıklığı vurgulanırken, Bümen ve Dikbayır (2016), Burul (2018), Dinç ve Doğan (2010) ve Gelmez-Burakgazi (2020) çalışmalarında bu hususlara vurgu yaparak bunu doğrulamaktadırlar. Bu sonuç, başka çalışmalarla da benzer şekilde örtüşmektedir (Alkan ve Arslan, 2014; Akdeniz, 2018; Büyükduman, 2005; Dönmez, 2010; Genç, 2002; Merter, Kartal ve Çağlar, 2012; TEPAV, 2014). Bay ve diğerleri (2017) ise bu görüşlere katılmış ve ek olarak, ders kitaplarının ve materyal eksikliğinin programa bağlılığı etkileyen önemli bir sorun olduğunu belirtmiştir. Derste kullanılan kitapların ve bunların yanı sıra kullanılan diğer materyallerin hazırlanmasında, öğrencilerin ilgileri, ihtiyaçları ve seviyeleri göz önüne alınarak zenginleştirilmesi gerektiği açıktır (Crawford, 2001; Cunningsworth, 1995, Davis ve Krajcik, 2005).

Bümen ve Dikbayır (2016) ve Burul (2018) çalışmalarında öğretmenlerin öğrenme yaşantıları dışında, programın diğer öğelerine bağlılık düzeylerinin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Bununla paralel olarak; Kara ve diğerleri (2017) ve Bay ve diğerleri (2017) çalışmalarının sonucunda içerik bağlamında öğretmenlerin birbirleri ile uyumlu oldukları ancak öğretmenlerin izledikleri sürecin programa uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Uluslararası alanyazında da Burhaser ve Lesaux (2015) bunu destekler nitelikteki araştırmalarında öğretmenlerin öğretmeyi “nasıl” yapacaklarından ziyade, “neyi” öğreteceklerini daha çok önemstediklerini ve öğrenme- öğretim süreci içinde program üzerinde birçok değişikliğe

gittiklerini gözlemlemişlerdir. Bu noktada Fullan (1993) ve Kennedy (1996) tarafından da tartışıldığı gibi, öğretmenlerin, programın uygulanmasında ve programa bağlılığı etkileyen temel unsur olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir.

Sonuç olarak, bu meta-sentez çalışmasında öğretim programına bağlılık çalışmalarının değerlendirilmesi ve yorumlanması amaçlanmıştır. Dahil edilen çalışmalarda farklı öğretim programlarına odaklanılmış olmasına rağmen, benzer bulguların (programın süresinin yetersizliği, kazanım sayıları ve seviyeleri gibi) ortaya çıktığı görülmüştür. Öğretim programlarına bağlılığı birçok faktörün etkilediği sonucuna ulaşılmış ve bu faktörlerin mevcut koşullarda yapılabilecek en iyi şekilde ortadan kaldırılması veya değiştirilmesi önerilmektedir. Program süresinin yeterli olmadığı programlarda ek süre tanıma veya kazanım sayılarını azaltma, öğretmenlerin programa bağlılık hususundaki farkındalıklarını artırma, kazanımları öğrenci seviyeleri göz önüne alarak yazma, alternatif ölçme değerlendirme araçlarının kullanımını teşvik etme gibi bazı çözüm yolları sunulabilir. Çalışmada, çeşitli derslerin öğretim programına odaklanıldığı ancak bu alanda yeterli sayıda çalışma olmadığı göze çarpmaktadır. Bu çalışma ile, alanda yapılacak gelecek çalışmalara katkı sağlanması umulmaktadır.

Makalenin Bilimdeki Konumu

Eğitim Bilimleri/Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

Makalenin Bilimdeki Özgünlüğü

Tasarlanan ve uygulanan programların çıktılarını bakarken yanlış ve eksik değerlendirmeler yapılmaması ve uygun olmayan değişikliklere gidilmemesi adına öncelikle programların bağlılıklarına bakılması esas alınmalıdır. Bu çalışmada da, Türkiye’de öğretim programına bağlılığa yönelik son on yılda yapılmış güncel çalışmalar incelenmiş ve yorumlanarak analiz edilmiştir. Çalışma, ortaya çıkan bulgularla öğretim programına bağlılık kavramının değerlendirilmesi ve yapılan çalışmalara bütüncül bir bakış açısı sunması açısından önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Akdeniz, G. (2019). Erken Yaşta İngilizce Konuşma Becerisi Öğretimi ve Öğrenme: Bir Karma Desen Araştırması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Alkan, M. & Arslan, M. (2014). İkinci sınıf İngilizce öğretim programının değerlendirilmesi, *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 4(7), 87-101.
- Andrews, R. & Harlen, W. (2006). Issues in synthesizing research in education. *Educational Research*, 48(3), 287-299.
- Aslan, M., & Erden, R. Z. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğretim Programına Bağlılıklarının İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 175-199.
- Arslan Çelik, F. M. (2020). Ortaokul İngilizce Öğretmenlerinin Öğretim Programına Bağlılıklarının İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Arthur MW. & Blitz C. (2000). Bridging the gap between science and practice in drug abuse prevention through needs assessment and strategic community planning. *Journal of Community Psychology*; 28:241–255.
- Baş, G. (2013). Öğretmenlerin eğitim program tasarım yaklaşımı tercih ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13, 965–992.
- Bay, E., Kahramanoğlu, R., Döş, B. & Turan-Özpolat, E. (2017). Programa bağlılığı etkileyen faktörlerin analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 110-137.
- Blakely C.H., Mayer, J. P., Gottschalk, R. G., Schmitt, N., Davidson, W. S., Roitman, D. B. & Emshoff, J. G(2002). The Fidelity-Adaptation Debate: Implications for the Implementation of Public Sector Social Programs. In: Revenson T.A. et al. (eds) A Quarter Century of Community Psychology. Springer, Boston, MA.
- Bondas, T. & Hall, E. O. (2007). A decade of metasynthesis research in health sciences: a meta-method study. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 101-113.
- Burkhauser, M. & Lesaux, K. (2015). Exercising a bounded autonomy: novice and experienced teachers' adaptations to curriculum materials in an age of accountability, *Journal of Curriculum Studies*, DOI: 10.1080/00220272.2015.1088065.

- Burul, C. (2018). Öğretmenlerin eğitim programı tasarımı yaklaşımı tercihlerinin öğretim programına bağlılıklarıyla olan ilişkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bümen, N. T., Çakar, E. & Yıldız, D. G. (2014). Türkiye'de öğretim programına bağlılık ve bağlılığı etkileyen etkenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 203-228.
- Büyükduman, F. İ. (2005). İlköğretim okulları İngilizce öğretmenlerinin birinci kademe İngilizce öğretim programına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 55-64.
- Carless, D. (2003). Factors in the implementation of task-based teaching in primary schools. *System*, 31(2003), 485-500.
- Century, J., Rudnick, M., & Freeman, C. (2010). A framework for measuring fidelity of implementation: A foundation for shared language and accumulation of knowledge. *American Journal of Evaluation*, 31(2), 199-218.
- Chen, H.T. (1998). Theory-Driven evaluations. *Advanced Education Productivity*, 7, 15-34.
- Cheung, D. & Wong, H. W. (2002). Measuring teacher beliefs about alternative curriculum designs. *Curriculum Journal*, 13(2), 225-248.
- Council of Europe (CoE). (2001). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Crawford, J. (2001). The role of materials in the language classrooms: Finding the balance. In J. C. Richards & W. A. Renandya. *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice* (pp.80-95). Cambridge: Cambridge University Press.
- Cunningsworth, A. (1995). *Choosing your coursebook*. Oxford: Heinemann Publishers Ltd.
- Çobanoğlu, R. & Çapa-Aydın, Y. (2015). When early childhood teachers close the door: Self-reported fidelity to a mandated curriculum and teacher beliefs. *Early Childhood Research Quarterly*, 33(2015), 77-86.
- Dane, A. V., & Schneider, B. H. (1998). Program integrity in primary and early secondary prevention: Are implementation effects out of control? *Clinical Psychology Review*, 18(1), 23-45.
- Davis, E. A., & Krajcik, J. S. (2005). Designing educative curriculum materials to promote teacher learning. *Educational Researcher*, 34, 3-14.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Dhillon, S., Darrow, C. & Meyers, C. V. (2015). Implementation fidelity in education research: Designer and evaluator considerations, Meyers, C. V. & Brandt, C. (Ed.), Introduction to implementation fidelity. New York: Routledge.
- Dikbayır, A., & Bümen, T. (2016). Dokuzuncu sınıf matematik dersi öğretim programına bağlılığın incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 6(11), 17-38.
- Dinç, E. & Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 17-49
- Douglas, A. C., Mills, J. E., Niang, M. Stepchenkova, S., Byun, S., Ruffini, C., Lee, S. K., Loutfi, J., Lee, J. K., Atallah, M. & Blanton, M. (2008). Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the decade 1996–2006. *Computers in Human Behavior*, 24, 3027–3044.
- Dönmez, Ö. (2010). Implementation of The New Eighth English Language Curriculum From The Perspectives of Teachers and Students. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Döş, B. (2016). Öğretmenlerin mesleki bilgi ve beceri eksikliklerinin incelenmesi: Nitel bir analiz. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 41-52.
- Dusenbury, L., Brannigan, R., Falco, M.& Hansen, W. B. (2003). A review of research on fidelity of implementation: Implications for drug abuse prevention in school settings. *Health Education Research*, 18(2), 237-256.
- Education Commission. (1994). Report of the Working Group on Language Proficiency. Government Printer.
- Elliott, D. S.& Mihalic, S. (2004). Issues in disseminating and repli- cating effective prevention programs. *Prevention Science*, 5(1), 47-53.
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan
- Fagan, A., Hanson, K. H.& Arthur, W. (2008). Bridging science to practice: Achieving prevention program implementation fidelity in the community youth development study. *American Journal of Community Psychology*, 235-249.
- Fullan, M. & Pomfret, A. (1977). Research on curriculum and instruction implementation. *Review of Educational Research*, 47(2), 335-397.

- Fullan, M. (1993). *Change forces: Probing the depth of educational reform*. London: Palmer Press.
- Gelmez-Burakgazi, S. (2019). Programa bağlılık: Kara kutuyu aralamak. *Başkent University Journal of Education*, 6(2), 236-249.
- Gelmez- Burakgazi, S. (2020). Curriculum adaptation and fidelity: A qualitative study on elementary teachers' classroom practices. *Issues in Educational Research*, 30(3), 920-942. <http://www.iier.org.au/iier30/gelmez-burakgazi.pdf>
- Genç, A. (2012). 4+4+4 uygulaması: Yabancı dil öğretimine yönelik görüşler. Türkiye'de yabancı dil eğitiminde eğilim ne olmalı? 1. Yabancı Dil Eğitimi Çalıştayı Bildirileri, 12 - 13 Kasım 2012 A. Sarıçoban ve H. Öz (Ed.), (s. 117 - 126) içinde. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Gömlüksiz, M. & Aslan, S. (2017). Ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğreniminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri: Nitel bir çalışma. *International Journal of Social Sciences*, 3(64), 1-13.
- Güneş, T. (2009). Teachers' Opinions on the English Language Curriculum of the 5th Grade of Primary Education.(Unpublished Master's Thesis) HacettepeUniversity.
- Hill, J. N., Snelgrove-Clarke, E. & Slaughter, S. E. (2015). Assessing the extent and quality of documentation of fidelity to the implementation strategy: A proposed scoring mechanism. 7th Annual conference on the science of dissemination and implementation in health meeting abstracts, 8-9 December, USA, 17.
- Kara, K., Karakoç, B., Yıldırım, Ş. & Bay, E. (2017). Sekizinci sınıf matematik öğretiminde teori ve uygulama bağlamında program uyumluluğunun incelenmesi. *Harran Education Journal*, 2(1), 26-40.
- Kennedy, C. (1996). Teacher roles in curriculum reform. *English Language Teacher Education and Development*, 2(1), 77-88.
- Köksal, E. (1996). Etkili eğitim sistemlerinin geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi*, 2(2), 244-257.
- Li, D. (1998). "It's always more difficult than you plan and imagine". Teachers' perceived difficulties in introducing the communicative approach in South Korea. *TESOL Quarterly*, 32, 677-697.
- Marsh, C. J. & Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues*(4th ed.). Upper Saddle River, N. J.: Merrill / Prentice Hall.

- Mays, N., Pope, C., & Popay, J. (2005). Systematically reviewing qualitative and quantitative evidence to inform management and policy-making in the health field. *Journal of Health Services Research & Policy*, 10(Suppl. 1), 6–20. doi:10.1258/1355819054308576
- Merter, F., Kartal, Ş. & Çağlar, İ. (2012). Ortaöğretim İngilizce dersi yeni öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 43-58.
- Mihalic, S. (2012). The importance of implementation fidelity. Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2004). OECD'nin PISA projesine Türkiye'nin katılımı[Duyuru]. Ankara.
http://abdigm.meb.gov.tr/eski_site/uaorgutler/OECD/OECD_pisa2004sonucu.htm adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Ortaöğretim Öğretim Programları. Ankara.
- Noblit, G. W. & Hare, R. D. (1988). *Meta-Ethnography: Synthesizing qualitative studies*. SAGE Publications.
- Nye, E., Melendez-Torres, G. J. & Bonell, C. (2016). Origins, methods and advances in qualitative meta-synthesis. *Review of Education*. DOI:10.1002/rev3.3065.
- Örmeci, D. M. (2009). An Evaluation of English Language Curricula Implemented at The 4th, 5th, and 6th Grades in Respect of Teachers' Opinions.(Unpublished Master's Thesis). Trakya University, Edirne, Turkey.
- Öztürk, A. R. (2006). An Analysis of ELT Teachers' Perceptions of Some Problems Concerning The Implementation of English Language Teaching Curricula in Elementary Schools (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi.
- Polat, S. & Ay, O. (2016). Metasentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 52-64
- Polit, D. F.& Beck, C. T. (2012). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice (9thed.)*. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.
- Posner, G. (1995). *Analysing the curriculum*. US: McGraw-Hill Education.
- Primo, R. (2005). A Multi-Method and Multi-Source Approach for Studying Fidelity of Implementation (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). California: Stanford University/CRESST. Seal.

- Rasmussen, B. & Uhrenfeldt, L. (2016). Establishing well-being after hip fracture: A systematic review and meta-synthesis. *Disability and Rehabilitation*, DOI: 10.3109/09638288.2016.1138552
- Şeker, H. (2017). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York, NY: Harcourt, Brace & World Inc.
- Tekbıyık, A. & Akdeniz, A. (2008). İlköğretim Fen ve Teknoloji dersi öğretim programını kabullenmeye ve uygulamaya yönelik öğretmen görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(2), 23-37.
- TEPAV (2014). Türkiye'deki devlet okullarında İngilizce dilinin öğretimine ilişkin ulusal ihtiyaç analizi. [Online]:http://www.tepav.org.tr/upload/files/13993885191.Turkiyedeki_Devlet_Okullarinda_Ingilizce_Dilinin_Ogrenimine_Iliskin_Ulusal_Ihtiyac_Analizi.pdf adresinden elde edildi.
- Thomas, J. & Harden, A. (2008). Methods for the thematic synthesis of qualitative research in systematic reviews. *BMC medical research methodology*, 8(1), 1-20.
- Wadham, O., Simpson, J., Rust, J., ve Murray, C. (2016). Couples' shared experiences of dementia: A metasynthesis of the impact upon relationships and couplehood. *Aging and Mental Health*, 20(5), 463-473.
- Walsh, D. & Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: A literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 50(2), 204-211.
- Walsh, J., Hochbrueckner, R. Corcoran, J. & Spenc, R. (2015). The lived experience of schizophrenia: A systematic review and meta-synthesis. *Social Work in Mental Health*, DOI:10.1080/15332985.2015.1100153.
- Yaman, S. (2010). Assessment of English Curriculum for Primary Schools' 4th and 5th Grades According to Teachers' Opinions (A Case Study in Gaziantep). (Unpublished master's thesis). The University of Fırat, Elazığ.
- Yaşaroğlu, C. & Manav, F. (2015). Öğretim programına bağlılık ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 247-258
- Yücel, E., Dimici, K., Yıldız, B. & Bümen, N. (2017). Son 15 Yılda Yayımlanan İlk ve Ortaöğretim İngilizce Dersi Öğretim Programları Üzerine Bir Analiz. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 702-737.

Yazıcılar, Ü.& Bümen, N. (2019). Crossing Over the Brick Wall: Adapting the Curriculum as A Way Out. *Issues in Educational Research*, 29(2), 583-609.

Yıldırım, R., & Aşçı, M. (2020). Öğretmen Adaylarının Örtük Program Kaynaklı Stres Algılarının Örgüt Kültürü Açısından Değerlendirilmesi. *Celal Bayar University Journal of Social Sciences/Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1).

Summary

Statement of Problem

Over the past several years, some researches were conducted about fidelity of implementation. Curriculum fidelity is the practice of the curriculum by the practitioners of the program without changing the original. When changes related to programs are made, it is not enough to merely examine the results of the program and it may not always give the right opinions. Therefore, the implementation phase should be focused and the process situations should be evaluated.

The developers of the program compose a curriculum but the users of the program are different so it must be expected that the teachers who are appliers of the curriculum should follow the steps and items of the curriculum that are intended. It is known that a curriculum can not be succesful without succesful implementation.

Method

Although there are some researches on fidelity of implementing in the international literature, it is gaining importance in the ten years in Turkey. In this study, studies related to fidelity of implementing curriculum were examined and synthesized. The general aim of this study is to analyze, interpret and evaluate the fidelity of implementing curriculum in Turkey by using meta-synthesis methods. For that, a total of 11 studies, 7 articles, 3 papers and 1 thesis which were published between 2010 and 2020, were analyzed. Google Scholar search engine, ULAKBIM, HEC National Thesis Center, Australian Education Index, British Education Index, Australian Education Index, Scopus and Web of Science databases were used in the selection of the studies. In these databases, some keywords such as öğretim programına bağlılık, öğretim programı uygulamaları, öğretim programının uygulanması, fidelity of the curriculum, fidelity of curriculum implementation are searched.

Throughout the analysis process, each of the studies were examined in terms of the purpose of the study, context of subject area, method, sample, data collection tools, teaching practices, obtained results and themes by drawing from findings. After this process, studies were synthesized under five themes.

Findings

The first theme is “Learning Outcome” on the curriculum. It is understood that most of the goals can not be brought students because of the various reasons. Some teachers state that they can not give all of the goals of the curriculum because they do not have enough time; some teachers state that they can not be succesful in terms of goals because of the conditions of the school.

The second theme is “Approach in Practice” on the curriculum. It is stated that there is a teacher in the center of the education although the program was prepared that student was the center. It is understood that the teachers encounter some problems during the implementation of revised approaches in the programs and the student-centered approach.

Another theme is “Education Environment”. It was investigated that the number of the students of the classes, the conditions of the classes etc. It is understood that environment of education effects the fidelity of implemantation curriculum. It is observed that the program requirements will be more efficient if the number of class sizes is more suitable. In addition to these, it was concluded that the teachers shape the educational environment by making adaptations in the curriculum according to the conditions and levels of the class.

The other theme is “Measurement and Assessment” process. In the curriculum, the use of alternative measurement tools such as portfolio, performance evaluation and peer evaluation was requested. However, some teachers have not enough information about using of these measurement tools but at the same time, it was seen that teachers have positive opinios about these alternative measurement tools.

The last theme is “Duration of the Program”. Within the scope of this theme, it is stated that teachers may not fully transfer goals of the curriculum if time is not enough and re-organizationof course hours is required by the general opinions of teachers.

Discussion and Conclusion

Many results have been obtained from the studies. The first of them; it is concluded that teachers do not progress in the same way and the curricula do not have clear gains. In terms

of the approach used, it was found that teachers had to use the teacher-centered approach unintentionally due to reasons such as crowded classes and lack of time. Within the scope of measurement and evaluation, it was observed that some teachers tried to use alternative measurement instruments but they could not reach the results as they wanted and the duration of the programs was ideal for some teachers but not enough for some teachers.

In conclusion, this meta-synthesis study aims to evaluate and interpret studies of the fidelity of implementation. It is concluded that many factors affect fidelity of existing curriculums and it is recommended that these factors be eliminated or altered in the best possible way. It is noteworthy that the studies did not focus on the curriculum of a single course but there were not enough studies in this area. It is hoped that this study will contribute to the future studies in this area.